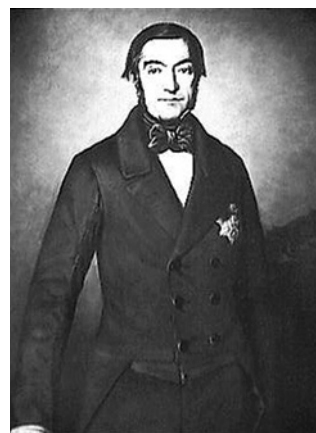

BOUWER VAN DE GRONDWET

DOOR / ROBERT SANDERS

J.M. de Kempnaer (1793-1870)

De ouders van koopmanszoon Jacob Mattheus de Kempnaer, geboren op 6 juli 1793 in Amsterdam, hadden hem graag predikant zien worden. Hij studeerde korte tijd theologie en letteren aan het Athenaeum Illustre, maar verkaste in 1811 naar Leiden om rechten te studeren. Na de terugkeer van Napoleon in 1815 meldde De Kempnaer zich als vrijwilliger en trok hij met het korps Leidse Jagers naar Noord-Frankrijk. Een jaar later voltooide hij alsnog zijn rechtenstudie om zich daarna als advocaat te vestigen in Arnhem. De Kempnaer maakte naam door zijn welsprekendheid en dankzij een aantal persprocessen die landelijk de aandacht trokken. Meermaals nam hij het op voor Carl Albert Thieme, de uitgever van de *Arnhemse Courant*. Deze liberaal wekte geregeld het ongenoegen van de autoriteiten, omdat hij in zijn blad ruim baan gaf aan oppositionele kritiek. De Kempnaers optreden vormde geen belemmering om in 1831 tot rijksadvocaat te worden benoemd. Ook was hij vanaf 1838 lid van de Arnhemse raad van toezicht en discipline en van 1841 tot 1849 deken. Zijn dekenaat combineerde hij met politiek-bestuurlijke activiteiten in het stads- en landsbestuur. Op 9 december 1844, nadat hij eerder dat jaar door de Gelderse Staten tot Tweede Kamerlid was gekozen, diende De Kempnaer samen met acht gelijkgestemde liberalen (onder wie

Thorbecke) een initiatiefwetsvoorstel in voor grondwetsherziening. Hij wees daarbij op de leemten in de Grondwet van 1815. Het ontbrak in zijn visie vooral aan medezeggenschap van de burgerij in het landsbestuur: ‘Het ware een gezonde regeringspolitiek dit gematigde voorstel der negen mannen aan te grijpen, vóórdat de verontruste volksmeening méér eischt!’, hield hij de Kamer in mei 1845 voor. Die verwierp het voorstel echter omdat ze vond dat het initiatief tot hervormingen van de koning moest komen. Koning Willem II zou dat ook doen, echter pas vier jaar later en onder dreiging van een revolutie. Toen het oproer zich in februari 1848 vanuit Parijs over Europa verspreidde, gaf Willem II opdracht aan vijf prominente liberalen, onder wie Thorbecke, Donker Curtius en De Kempnaer, tot herziening van de grondwet. Langs de lijnen die eerder waren uitgezet door de ‘Negenmannen’ bood de staatscommissie op 11 april 1848 het ontwerp aan. Meest opzienbarend was dat de macht van de koning werd ingeperkt: de leden van de Eerste Kamer werden niet langer door hem benoemd, maar gekozen door Provinciale Staten. De ministers waren voortaan alleen aan het parlement verantwoording schuldig. Onder klokgelui door heel het land werd op 3 november 1848 de nieuwe grondwet afgekondigd. De grondwet gaf de regering, waarin De Kempnaer inmiddels Minister

van Binnenlandse Zaken was geworden, de opdracht om de nodige organieke wetten op te stellen. Het was een moeizame periode vol politieke geschillen tussen gematigde en vooruitstrevende liberalen. Na het aftreden van zijn vriend Donker Curtius in mei 1849 nam De Kempnaer diens rol van kabinetsleider over. Toen De Kempnaer zijn voorstel voor een Provinciewet zag afgewezen, bood het kabinet in september 1849 zijn ontslag aan. Inmiddels was het ook tot een politieke breuk met Thorbecke gekomen, onder meer omdat De Kempnaer – zelf kerkvoogd van de Nederlands Hervormde Kerk – met Thorbecke van mening verschilde over de scheiding van kerk en staat. Teruggekeerd in Arnhem zette hij zijn advocatenpraktijk voort. Toch volgde in 1853 nog een tweede termijn als Kamerlid, zij het dit keer als conservatief. In 1860 gaf hij om onder meer gezondheidsredenen zijn Kamerzetel op. De Kempnaer overleed op 12 februari 1870. De *Arnhemse Courant* schreef in een necrologie waardierend dat de naam van De Kempnaer ‘herinnert aan het jaar 1848 en aan den wakkeren strijd, destijds gestreden voor de vestiging der zuiver constitutionele beginselen in ons vaderland’.

